

GÜVƏNNƏŞLƏRİ

FONETİKA: Danışıq səsləri. Saitlərin növləri: qalın, incə; açıq, qapalı; dodaqlanan, dodaqlanmayan. Samitlərin növləri: kar və cingilti. Sözüün səs və hərf tərkibi. Bir sıra sözlərdə “o” saitinin [a] kimi tələffüz edilməsi. Söz sonunda cingilti samitlərin (“b”, “c”, “d”, “g”) tələffüzü.

“K” və “Q” samitlərinin yazılışı və deyilişi. Sözlərin sonunda “k-y” və “q-ğ” əvəzlənməsi. Qoşa samitlə bitən təkhecalı sözlər: eynicinsli qoşa samitlə bitən sözlər, müxtəlifcinsli qoşa samitlə bitən sözlər. Söz ortasında yanaşı gələn **tt, kk, pp, qq** samitlərinin tələffüzü. Ahəng qanunu. Heca. Sözüün yazılışı və deyilişinə görə təhlili (fonetik təhlil).

MƏTN ÜZƏRİNDƏ İŞ. Buraxılış imtahanında istifadə olunacaq mətnlər haqqında məlumat. Təlim üsulları.

LEKSİKA: Sözüün leksik və qrammatik mənası. Əsas nitq hissələrinin həm leksik, həm də qrammatik mənaya malik olması, köməkçi nitq hissələrinin isə ancaq qrammatik mənaya malik olması. Sözüün ilkin - həqiqi mənası. Sözüün məcazi mənası. Çoxmənalı sözlər.

Omonimlər. Omonim sözlərlə çoxmənalı sözlərin müqayisəsi. **Sinonimlər. Antonimlər.** Frazeoloji birləşmələr (sabit söz birləşmələri). Terminlər (alınma sözlər). Sözüün leksik təhlili.

MƏTN ÜZƏRİNDƏ İŞ. Mətnin hissələri: giriş, əsas, nəticə hissə.

ÜSLUBİYYAT. Üslubiyyat və üslub haqqında ümumi məlumat. Azərbaycan ədəbi dilinin funksional üslubları. **Bədii üslubun xüsusiyyətləri.** Bədii üslubun obrazlı nitq forması olması. Bədii üslubun təzahür formaları (şeir dili, nəsr dili, dram dili). Sözüün informativ və poetik funksiyaları. Bədii söz. Bədii təsvir və ifadə vasitələri. Ellipsis. **Elmi üslub.** Elmi üslubun xüsusiyyətləri: izah etmək, şərh etmək, nəticə çıxarmaq. Elmi üslubda sözlərin terminləşməsi (Sözüün terminoloji funksiyası). Sözüün həqiqi mənada işlədilməsinin elmi üslubun xüsusiyyətlərdən biri olması.

Publisistik üslubun xüsusiyyətləri. Publisistik üslubun formaları: yazılı və şifahi. **Rəsmi-işgüzar üslub.** Rəsmi-işgüzar üslubun əsas xüsusiyyətləri. Rəsmi sənədlərin dili. İşgüzar sənədlərin dili.

Məişət üslubu. Məişət üslubunun xüsusiyyətləri. Dialoji nitq. İntonasiya və jest-hərəkət.

Xülasə. Xülasəyə verilən tələblər. xüsusiyyətləri.

Tezis. Tezisin əsas

MORFOLOGİYA

Nitq hissələri. Nitq hissəsi anlayışı. Nitq hissələrinin bölgüsü. Əsas və köməkçi nitq hissələri.

İSİM: ismin əşya adı bildirməsi. Konkret və mücərrəd isimlər. Ümumi və xüsusi isimlər. Tək və cəm isimlər. Toplu isimlər və onların cəm isimlərdən fərqi. İsm quruluşca növləri. Düzəltmə isimlər. Mürəkkəb isimlər və onların yazılışı. İsm halları. Qeyri-müəyyənlik bildirən hallar. Adlıq, qeyri-müəyyən yiyəlik və qeyri-müəyyən təsirlik halların fərqləndirilməsi. Yönlük halda olan sözlərin yazılışı və deyilişi. Çıxışlıq hal şəkilçisinin bəzən fərqli tələffüz edilməsi.

İsm mənsubiyyətə görə dəyişməsi. *Mənbə, mövqe, mənafe, tale, mənsə, su, nə* sözlərinin mənsubiyyətə görə dəyişməsi. Bəzi ikihecalı isimlərin kökündə qapalı sait düşməsi. İsm şəxsə görə dəyişməsi – xəbərlilik (şəxs) şəkilçiləri.

SİFƏT: Əşyaya aid əlamət və ya keyfiyyət bildirməsi. Sifətin quruluşca növləri: sadə, düzəltmə və mürəkkəb sifətlər. Mürəkkəb sifətlər və onların yazılışı. Tərəfləri bitişik və defislə yazılan mürəkkəb sifətlər. Sifətin dərəcələri: adi, azaltma və çoxaltma dərəcələri. Azəaltma və çoxaltma dərəcələrində olan sifətlərin yazılışı.

SAY: Əşyanın miqdarını və sırasını bildirməsi. Sayın quruluşca növləri: sadə, düzəltmə və mürəkkəb saylar. Sayın mənaca növləri: miqdar və sıra sayları. Miqdar saylarının növləri: Müəyyən miqdar saylar. Qeyri-müəyyən miqdar sayları. Kəsr sayları. Numerativ sözlər və onların işlənmə məqamları. Sayların yazılışı (sözlərlə, ərəb rəqəmləri ilə, Roma rəqəmləri ilə). Miqdar saylarında şəkilçilərin yazılışı. Sıra saylarının yazılışı. Deislə yazılan mürəkkəb saylar. Saylarla işlənən isimlərin təkdə və cəmdə olması.

MƏTN ÜZƏRİNDƏ İŞ. Mətnin növləri

ƏVƏZLİK: Əvəzlik əsas nitq hissələrinin yerində işlənən söz kimi. Əvəzliyin quruluşca növləri: sadə, düzəltmə və mürəkkəb əvəzlilər. Əvəzlilərin mənaca növləri. Şəxs əvəzliləri. Onların I, II və III şəxsin tək və cəmində olması. İşarə əvəzliləri. **O, bu** əvəzliləri mübtədə vəzifəsində olarkən onlardan sonra vergülün işlənmə məqamları. Sual əvəzliləri. Qeyri-müəyyən əvəzlilər. Təyini əvəzlilər.

FEİL: Onun əşyanın hərəkətini bildirməsi. Təsdiq və inkar feillər. Feillərin şəxsə görə dəyişməsi. Feilin quruluşca növləri. Sadə feillər. Düzəltmə feillər. İsimdən düzələn feillər. Feildən düzələn feillər. Mürəkkəb feillər. Tərəfləri defislə yazılan mürəkkəb feillər.

Feilin qrammatik mənə növləri: Hərəkətin subyekti və obyekt. Məlum, məchul, şəxssiz, qayıdış, qarşılıq-birgəlik və icbar növ feillər.